

Ю. Оляницькая, асп.
 Киевский национальный университет имени Тараса Шевченка, Киев, Украина

МОДЕЛИ ПСИХОЛОГИЧЕСКОГО БЛАГОПОЛУЧИЯ ЛЮДЕЙ ПОЖИЛОГО ВОЗРАСТА

В статье рассмотрено понятие "психологическое благополучие" людей пожилого возраста. Проанализированы три составляющие общего понятия "благополучие": физическое, социальное, материальное. Изучены основные характеристики возрастной группы – лиц старшего поколения. Определена приоритетность потребностей по видам благополучия пожилых людей.

Ключевые слова: благополучие, психологическое благополучие, физическое благополучие, социальное благополучие, материальное благополучие, люди пожилого возраста, удовлетворенность жизнью, качество жизни.

Y. Olianytska, PhD student
 Taras Shevchenko National University of Kyiv, Kyiv, Ukraine

MODELS OF PSYCHOLOGICAL WELL-BEING OF THE ELDERLY

One of the peculiarities of the situation in Ukraine is lower living standards in elder age. In the age of 57 for woman and 60 for man, they become pensioners, so they depend on medical care and social service, they lose loved ones — brothers, sisters, friends and feel lonely and unhappy. That's why the main purpose of the research is to study, generalize and systematize the main approaches to the definition of the concept "well-being of aged people"; also to make the analysis of modern and classical models of the phenomenon that was being investigated. The research addresses the following issues that directly or indirectly affect the quality of life of aged people in Ukraine. The article provides the analysis of three components of the general concept of "well-being" such as: "physical well-being", which means lifestyle behavior choices, that a person makes to ensure health, to avoid preventable diseases and conditions, and to live in a balanced state of body, mind and spirit; "social well-being", which is a broad term that includes feelings, behavior, relationships, goals and personal strengths, when person's feelings are managed constructively and not causing too much distress, and people are able to maintain positive and effective relationships with others; "material well-being", which determines people's possibilities and their resources. The main characteristics of aged group – aged people were studied and their priorities of needs were also identified.

Keywords: well-being, psychological well-being, physical well-being, social well-being, material well-being, aged people, life satisfaction, quality of life.

УДК 37.013.42

Л. Остролицька, асп.
 Київський університет імені Бориса Грінченка, Київ

СОЦІАЛЬНА РОБОТА З ДІТЬМИ ТА МОЛОДДЮ З ІНВАЛІДНІСТЮ: МІФИ ТА УКРАЇНЬСКА РЕАЛЬНІСТЬ Частина 2

Піднімаються актуальні питання концепції соціальної роботи з дітьми та молоддю з інвалідністю на сучасному етапі розвитку українського суспільства.

Ключові слова: інвалідність, рівні права, соціальна робота, реабілітація, сім'ї з дітьми з інвалідністю, соціальні послуги.

Вступ. Розумінню проблем людей з інвалідністю в Україні заважають міфи, що укорінилися у суспільній свідомості. Термін "міф" вжито у тому розумінні, як він фігурує у соціології та культурології, – як узагальнене уявлення про дійсність, що впливає на масову свідомість і є підґрунтям поведінки окремої особи чи групи людей.

Мета статті дослідити ефективність соціальної роботи з дітьми та молоддю з інвалідністю на сучасному етапі розвитку українського суспільства.

Виклад основного матеріалу. В першій частині статті, яка вийшла в 2012 році, ми розглянули декілька міфів стосовно соціальної роботи, моделей розуміння інвалідності, програм реабілітації, соціальної роботи. В цій статті розглянемо певний сонм міфів, який стосується підтримки сімей, яких торкається національний університетська проблема інвалідності, рівних прав людей з інвалідністю, термінології в ключі соціальної роботи з людьми з інвалідністю [11].

Міф: Сім'я, в якій виховуються дитина з інвалідністю є об'єктом соціальної роботи.

Згідно з державною доповіддю "Про стан дітей з інвалідністю в Україні", вагома частина дітей з інвалідністю проживає в сім'ях – 89 %, що на 10 % більше, ніж наприкінці минулого століття, тобто догляд за дітьми з інвалідністю беруть на себе родини. За даними Державного інституту проблем молоді та сім'ї, у 83 % батьків змінюються життєві плани при народженні дитини з порушенням розвитку; 26 % сімей постійно відчувають матеріальні труднощі; 67 % указали на те, що потребують додаткових коштів на харчування, одяг, господарські потреби і ліки; 16 % – на дозвілля; 14,3 % – на оплату відвідування дитиною гуртків. 90 % сімей вважа-

ють реабілітацію дитини своїм обов'язком, при чому активну роль беруть на себе 60 % сімей. Водночас 62 % сімей очікують допомоги від держави. Більшість батьків вважають, що реабілітація потрібна тільки їх дитині. Але підтримка батьків, що виховують дитину з функціональними обмеженнями, реалізується в наданні їм інформації та впровадження необхідних знань та умінь у догляді за дитиною, активізації мотивації бути лідерами свого життя, зміни споживацької позиції на більш активну і самостійну, а також надати можливість самореалізації та підвищити реабілітаційну культуру сім'ї. Надмірно опікуючи, ізолюючи дитину від суспільства, батьки певною мірою позбавляють її можливості вести звичайний спосіб життя, що згодом може спричинити суттєві морально-психологічні, а то й психічні травми, сформувати потребу в опікуваності, утриманстві, безініціативності, низького рівня адаптованості до соціуму [4].

Згідно із законодавством України, сім'я, в якій виховується дитина з інвалідністю, є об'єктом соціальної роботи [7], але, з огляду на вище сказане, сім'я є і суб'єктом, адже від ставлення батьків до проблеми інвалідності, рівня реабілітаційної культури сім'ї залежить майбутнє дитини. Для того, щоб сім'я стала реабілітаційним середовищем, їй потрібна професійна допомога під час кризи з причини появи інвалідності дитини. Слід розуміти, що зазначена криза не є складними життєвими обставинами, але може до них привести, якщо батькам дитини з інвалідністю не допомогти своєчасно і не надати підтримку. У разі відсутності допомоги вони можуть отримати ще більший комплекс проблем і погіршити своє становище, перейти межу бідності, навіть розлучитися. Важливим в цей час є отримання правди-

вої інформації про інвалідність дитини і перспектив її майбутнього, прийняття інвалідності дитини, навчання батьків основам виховання дитини з інвалідністю, проінформувати про соціально-правові компоненти захисту їх дитини державою, можливих послуг, діяльність громадських організацій. Головним завданням на цьому етапі є повернення сім'ї до нормалізації. Таким чином, підтримавши сім'ю на перших етапах отримання інвалідності дитини, ми попереджаємо складні життєві обставини і подальшу інвалідизацію дитини.

Функціональна сім'я створить умови для виховання дитини з інвалідністю, у дитини з'явиться більше шансів і можливостей максимально розвинути свої природні здібності для своєчасної та найбільш повної подальшої інтеграції в суспільство. Сім'я є учасником реабілітаційного процесу і її суб'єктом одночасно.

За підсумками Всесвітньої доповіді про інвалідність, яка вийшла в 2012 році є рекомендації для осіб з інвалідністю і членів їх сімей. Особи з інвалідністю і члени їх сімей можуть: підтримувати інших осіб з інвалідністю шляхом наставництва, навчання, інформування та консультування; сприяти здійсненню прав осіб з інвалідністю в своїх місцевих громадах; брати участь у заходах щодо підвищення інформованості та кампаніях соціального маркетингу; брати участь у форумах (на міжнародному, національному, місцевому рівнях) з метою визначення пріоритетних напрямків змін, здійснення впливу на політику і формування послуг; брати участь у науково-дослідних проектах [15].

Міф: Рівні права людей з інвалідністю – це утопія. Впровадити рівність у реальному житті неможливо.

Усі люди різні – за соціальним статусом та походженням, за економічними можливостями, за етнічною, культурною, релігійною приналежністю тощо, але за цими ж ознаками вони себе ідентифікують, створюючи субкультури. Представники певних груп, культур, субкультур можуть співіснувати на певній території одночасно, але не обов'язково матимуть контакти між собою. У такому разі різність сприймається негативно і може бути виправданням для дискримінації. До меншин ставляться як до вимушеної необхідності, з пасивним терпінням, але не приймають і не цінують (навіть, якщо права меншин закріплені законодавством). Таке суспільство називають суспільством з різноманіттям культур. У світі існує й інша модель розвитку суспільства: культури певних груп зберігають свою ідентичність, проживають на одній території, але підтримують відкриті стосунки взаємодії та обміну, взаємно приймають стиль життя та цінності одне одного. Це процес активної терпимості та підтримки справедливих відносин (принцип рівності). Такий вид розвитку суспільства називають міжкультурним суспільством. І це є процес, а не самоціль [10].

Як відчуває себе в Україні соціальна меншина людей з інвалідністю? Ми – суспільство з розмаїттям культур чи міжкультурне суспільство? Сучасні Закони в нашій країні відповідають міжнародним стандартам, але правильне їх тлумачення та забезпечення захисту прав людей з інвалідністю залежить від кожного громадянина і безпосередньо від самих людей з інвалідністю.

Що являють собою люди з інвалідністю в Україні? В які групи можна їх об'єднати? У ст. 1 Конвенції ООН про права людей з інвалідністю йдеться, що люди з інвалідністю мають фізичні, психічні, інтелектуальні та сенсорні порушення. Які стосунки між представниками цих груп? Яка співпраця між ними? Чи є порозуміння?

Як зазначалося вище, в радянській Україні домінувала медична модель розуміння інвалідності: люди з інвалідністю різних нозологій були розділені і не мали

можливості спілкуватися. Освітні, медичні, санаторні заклади, недержавні організації формувалися за певними нозологіями під повним державним контролем, включаючи фінансування. Прошло 25 років незалежності. Чи навчилися, наприклад, представники організації незрячих людей співпрацювати з представниками організацій людей з порушенням опорно-рухового апарату чи інтелектуальної недостатності? Адже дискримінація, порушення прав, стигма інвалідності спільна проблема і тільки в співпраці можна досягти змін. Чи не є інтеграція в суспільство людей з інвалідністю однобоким шляхом? Ми створюємо соціальні програми інтеграції, архітектурної безбар'єрності. А чи суспільство робить кроки назустріч: чи навчаються представники внутрішніх органів, медики, педагоги мові жестів чи спроводу незрячих?

Щоб досягти позитивних зрушень у нашому суспільстві, українцям необхідно багато працювати над собою, виховувати толерантність, взаєморозуміння, вчитися співпраці позбуватися стереотипів тощо.

Поняття нормалізації для осіб з інвалідністю стало важливою рушійною силою для нової ідеології і стало платформою для міжнародної співпраці в кінці XX ст. Вона зародилась у скандинавських країнах. З 1967 р. нормалізація була офіційним принципом у норвежській соціальній політиці. Люди з інвалідністю мають права на такий же рівень життя, свободу вибору; зауважувалось, що не потрібно розмежовувати людей, коли мова йде про медичне обслуговування, працевлаштування, якість життя [13].

Починаючи з 1983 року багато країн використовують "social role valorization" (SRV) – переоцінку соціальної ролі, як засіб пояснення і систематизації поняття нормалізації. По-перше, цей погляд наголошував, що у людей з інвалідністю такі самі потреби як у решти (будинки, сім'я, друзі, робота, захоплення, участь у культурному і політичному житті). Це було корінною зміною поглядів на формування послуг людям з інвалідністю, де акцент робився на відхиленнях від норми і було відправною опорою на класифікаціях інвалідності, розміщення в інституціоналізованих закладах. По-друге, важливим у погляді нормалізації є погляд на людину з інвалідністю як члена суспільства з такими ж правами як у інших людей.

Нормалізація з ідеологічного погляду означає, що кожна людина має право отримати саме ту форму підтримки, яка йому необхідна для того, щоб він міг брати участь на рівних умовах з іншими. Компенсація є частиною її розуміння. Ті, хто має більше потреб, чим більшість людей, мають право їх задовольнити.

Уявляти себе зі сторони, розуміти світ в якому живеш, знайомитися з іншими реальностями, дивитися на різність позитивно, бути здібним розвивати позитивні відносини, цінності, поведінку – розвиток цих навичок може сприяти міжкультурному вихованню [10].

Міф: Немає різниці, як називати людей з інвалідністю, головне – щоб вони себе відчували членами суспільства.

Не викликає сумніву, що люди з інвалідністю є членами суспільства, отже суспільство і всі суб'єкти держави мають створити умови для забезпечення їх прав, і захисту честі та гідності. Водночас, ставлення до проблеми інвалідності у нашому суспільстві не є однозначним. В Україні є негайна потреба в урегулюванні термінології з цих питань, до цієї роботи необхідно залучити науковців, законодавців, людей з інвалідністю та практиків соціальної сфери, оскільки терміни і поняття самі по собі створюють (руйнують) стереотипи і впливають на формування свідомості, а, отже, і на ставлення, відносини, поведінку тощо.

Серед наукових праць, присвячених дослідженню термінології інвалідності, слід зазначити О. Беспалько, А. Капська, Т. Семігіна, А. Мірошніченко, Г. Першко, І. Іванова, А. Тютя, С. Богданова, С. Корнієнко, М. Бук та ін. Слід зазначити, що В. Тарасенко пропонує внести зміни до національного законодавства і ввести термін "дитина з обмеженими можливостями" (2005) [16], Г. Бурова впровадила термінологію "особа з обмеженими можливостями" (2010) [2], І. Козуб вводить поняття "особи зі зниженою працездатністю" (2010) [8], Г. Першко впровадила термінологію "діти з особливостями психофізичного розвитку" (2011) [12]. В 2014 році М. Бук зазначає, що в науковій літературі поняття інвалідності розглядають у трьох аспектах: медичному, соціальному та юридичному [1].

С. Корнієнко зазначила, що на сучасному етапі розвитку України є важливим впроваджувати норми міжнародного законодавства у вітчизняну правову систему, що спеціальний понятійний апарат стосовно осіб з інвалідністю та дітей з інвалідністю має формуватися на основі міжнародних документів, які ратифіковані Україною. Конвенція про права осіб з інвалідністю передбачає основні стандарти забезпечення та захисту прав людей з інвалідністю. Згідно з цими стандартами люди з інвалідністю повинні бути повноправно включені в загальний соціальний процес, оскільки кожна людина з обмеженими фізичними можливостями – особистість, яка має свої потреби, життєві пріоритети, право на духовний розвиток. При цьому в центрі уваги перебуває уже не інвалідність, а сама людина з інвалідністю, яка має бути здатна, наскільки це можливо, самостійно жити в суспільстві [9].

У першій статті Конвенції про права осіб з інвалідністю, яку Україна ратифікувала в 2009 році, дано таке визначення: до осіб з інвалідністю належать особи зі стійкими фізичними, психічними, інтелектуальними або сенсорними порушеннями, які при взаємодії з різними бар'єрами можуть заважати їхній повній та ефективній участі в житті суспільства нарівні з іншими [5]. Це визначення на сьогодні відображає суть розуміння інвалідності і стратегії соціальної взаємодії в світі.

Комітет ООН з прав осіб з інвалідністю надав уваження Україні щодо некоректної публічної термінології в законодавчих і нормативних документах. Тому 7 вересня 2016 року було внесено зміни до закону України "Про ратифікацію Конвенції про права інвалідів і факультативного протоколу до неї" в офіційному перекладі на українську мову шляхом заміни терміну "інвалід" на "особа з інвалідністю", що забезпечить відповідність національної версії зазначених документів оригіналу їхніх текстів англійською мовою [7].

Висновки. На сучасному етапі розвитку України є важливим впроваджувати норми міжнародного законодавства у вітчизняну правову систему. Спеціальний понятійний апарат стосовно осіб з інвалідністю та дітей з інвалідністю має формуватися на основі міжнародних документів, які ратифіковані Україною. Конвенція про права осіб з інвалідністю передбачає основні стандарти забезпечення та захисту прав людей з інвалідністю. Згідно з цими стандартами люди з інвалідністю повинні бути повноправно включені в загальний соціальний процес, оскільки кожна людина з обмеженими фізичними можливостями – особистість, яка має свої потреби, життєві пріоритети, право на духовний розвиток. При цьому в центрі уваги перебуває уже не інвалідність, а сама людина з інвалідністю, яка має бути здатна, наскільки це можливо, самостійно жити в суспільстві.

Список використаних джерел

1. Бук М. Інвалідність як підстава соціального обслуговування: Вісник Львівського університету. Серія юридична. Випуск 60, 2014 рік [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://law.lnu.edu.ua/wp-content/uploads/2013/10/%D0%92%D1%96%D1%81%D0%BD%D0%B8%D0%BA-60.pdf>.

2. Бурова Г.В. Життєві стратегії студентської молоді з функціональними обмеженнями здоров'я: соціологічні аспекти : дис... канд. соціол. наук ; / Бурова Галина Вікторівна. – Харків, 2005.

3. Забезпечення прав дітей з особливими потребами: Держ. темат. доповідь про становище дітей в Україні (за підсумками 2006 року) / Міністерство України у справах сім'ї, молоді та спорту; Уклад. А.В. Толстократова. – К.: Гопак, 2007.

4. Закон України "Про реабілітацію інвалідів в Україні" [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/2961-15>.

5. Закон України "Про ратифікацію Конвенції про права інвалідів і Факультативного протоколу до неї" [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/995_g71.

6. Закон України "Про соціальні послуги" [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/966-15>.

7. Закон України № 1490-VIII "Про внесення зміни до Закону України "Про ратифікацію Конвенції про права інвалідів і Факультативного протоколу до неї" [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/1490-19>.

8. Козуб І. Права людини чи інваліда? / І. Козуб // Право України. – 2010. – № 1. – С. 122–127.

9. Корнієнко С. Сутність та пріоритетні напрями державної політики України у сфері соціального захисту дітей-інвалідів на сучасному етапі / С. Корнієнко. Режим доступу: <http://visnyk.academy.gov.ua/wp-content/uploads/2013/11/2011-2-38.pdf>.

10. Навчальний збірник: європейська молодіжна кампанія проти расизму, ксенофобії, антисемітизму і нетерпимості "Всі різні, всі рівні", Європейського Молодіжного Центру, Департаменту у справах молоді, Нью-Йорк, вересень 2001.

11. Педагогічний альманах: Збірник наукових праць / редкол. В.В.Кузьменко (голова) та ін. Херсон: КВНЗ "Херсонська академія неперервної освіти", 2012. – Випуск 16.

12. Першко Г. О. Підготовка соціальних педагогів до інтеграції дітей з особливостями психофізичного розвитку у середовище загальноосвітнього навчального закладу : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.05 / Першко Г. О. – Київ, 2011.

13. Путь к работе: Новый взгляд на реабилитацию / Пер. со шведск. Т. Антончик, Л. Копочель, О. Сочнева. – Мн.: УП "Технопринт", 2004.

14. Резюме Всесвітньої доповіді про інвалідність, Всесвітня організація охорони здоров'я, 2011. Режим доступу : <http://www.who.int/rui/>.

15. Соціально-педагогічна робота з дітьми та молоддю з функціональними обмеженнями. Навчально-методичний посібник для соціальних працівників і соціальних педагогів/ За ред. проф. А. Й. Капської. – К.: ДЦССМ, 2003.

16. Тарасенко В. С. Правове забезпечення соціального захисту дітей-інвалідів в Україні : дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.05 / Тарасенко В. С. – Одеса, 2005.

References

1. Buk M. Invalidist yak pidstava sotsialnoho obsluhovuvannya: Visnyk Lvivskoho universytetu. Seriya yurydychna. Vypusk 60, 2014 rik [Elektronnyy resurs]. – Rezhym dostupu : <http://law.lnu.edu.ua/wp-content/uploads/2013/10/%D0%92%D1%96%D1%81%D0%BD%D0%B8%D0%BA-60.pdf>.

2. Burova H.V. Zhyttyevi stratehiyi studentskoyi molodi z funktsionalnyimi obmezhennyamy zdorovya: sotsiolohichni aspekty : dys... kand.. sotsiol. Nauk ; / Burova Halyna Viktorivna. – Kharkiv, 2005.

3. Zabezpechennya prav ditey z osoblyvyimi potrebamy: Derzh.Temat. dopovid pro stanovyshche ditey v Ukraini (za pidsumkamy 2006 roku) / Ministerstvo Ukrayiny u spravakh sim'yi, molodi ta sportu; Uklad. A.V. Tolstokratova. – K.: Hopak, 2007.

4. Zakon Ukrayiny "Pro reabilitatsiyu invalidiv v Ukraini" [Elektronnyy resurs]. – Rezhym dostupu: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/2961-15>.

5. Zakon Ukrayiny "Pro ratyfikatsiyu Konventsiyi pro prava invalidiv i Fakultativnoho protokolu do neyi" [Elektronnyy resurs]. – Rezhym dostupu : http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/995_g71.

6. Zakon Ukrayiny "Pro sotsialni posluhy" [Elektronnyy resurs]. – Rezhym dostupu : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/966-15>.

7. Zakon Ukrayiny № 1490-VIII "Pro vnesennya zminy do Zakonu Ukrayiny "Pro ratyfikatsiyu Konventsiyi pro prava invalidiv i Fakultativnoho protokolu do neyi" [Elektronnyy resurs]. – Rezhym dostupu : <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/1490-19>.

8. Kozub I. Prava lyudyny chy invalida? / I. Kozub // Pravo Ukrayiny. – 2010. – № 1. – S. 122-127.

9. Korniyenko S. Sutnistta priorytetni napryamy derzhavnoyi polityky Ukrayiny u sferi sotsialnoho zakhystu ditey-invalidiv na suchasnomu etapi / S. Korniyenko. – 9 s. Rezhym dostupu: <http://visnyk.academy.gov.ua/wp-content/uploads/2013/11/2011-2-38.pdf>.

10. Navchalnyy zbirnyk: yevropeyska molodizhna kampaniya proty rasyzmu, ksenofobiyi, antysemityzmu i neterpymosti "Vsi rizni, vsi rivni", Yevropeyskoho Molodizhnogo Tsentru, Departamentu u spravakh molodi, Nyu-York, veresen 2001.

11. Pedahohichnyy almanakh: Zbirnyk naukovykh prats / redkol. V.V.Kuzmenko (holova) ta in.- Kherson: KVNZ "Khersonska akademiya neperervnoyi osvity", 2012. – Vypusk 16. – 307 s.

12. Pershko H. O. Pidhotovka sotsialnykh pedahohiv do intehratsiyi ditey z osoblyvostyamy psykhofizychnoho rozvytku u seredovyshe

zahalnoosvitnoho navchalnoho zakladu : dys. ... kand. ped. nauk : 13.00.05 / Pershko Halyna Oleksiyivna. – Kyiv, 2011.

13. Put k rabote: Novyy vz-hlyad na reabyltatsyyu/ Per. so shvedsk. T. Antonchuk, L. Kopocheh, O. Sochneva. – Mn.: UP "Tekhnoprynt", 2004.

14. Rezyume Vsesvitnoyi dopovidi pro invalidnist, Vsesvitnyia orhanizatsiia okhorony zdorovya, 2011. Rezhym dostupu : <http://www.who.int/ru/>

15. Sotsialno-pedahohichna robota z ditmy ta moloddyu z funktsionalnymy obmezhenyamy. Navchalno-metodychnyy posibnyk dlya

sotsialnykh pratsivnykiv i sotsialnykh pedahohiv/ Za red. prof. A. Y. Kapskoyi. –K.:DTSSSM, 2003.

16. Tarasenko V. S. Pravove zabezpechennya sotsialnoho zakhystu ditey-invalidiv v Ukraini : dys. ... kand. yurid. nauk : 12.00.05 / Tarasenko Viktoriya Serhiyivna. – Odesa, 2005.

Надійшла до редколегії 11.09.17
Рецензовано 14.09.17

Л. Остролюцкая, асп.
Киевский университет имени Бориса Гринченко, Киев, Украина

СОЦИАЛЬНАЯ РАБОТА С ДЕТЬМИ И МОЛОДЕЖЬЮ С ИНВАЛИДНОСТЬЮ: МИФЫ И УКРАИНСКАЯ РЕАЛЬНОСТЬ Часть 2

В статье поднимаются актуальные вопросы концепции социальной работы с детьми и молодежью с инвалидностью на современном этапе развития украинского общества.

Ключевые слова: инвалидность, равные права, социальная работа, реабилитация, семьи с детьми с инвалидностью, социальные услуги.

L. Ostrolutska, Post-graduate student
Borys Grinchenko Kyiv University, Kyiv, Ukraine

SOCIAL WORK WITH CHILDREN AND YOUTH WITH DISABILITY IN UKRAINE: MYTHS AND REALITY Part 2

The article reveals the issue of the constitutional and legal status, rights and freedoms of the disabled people and the guarantees of its implementation in Ukrainian society. The author focus attention on the fact, that disability is surrounded by myths concerning the lifestyle and specific needs of people with disabilities. The process of public consciousness changing is a long and hard-working way, involving the legal basis, which regulates the constitutional and legal status of the disabled. The author states for the lack of unified terminology in Ukrainian legislative and regulatory acts, and shows the gaps and collisions in laws and relevant documents.

The author concludes, that the major task of law making is setting up the law approving legal status of persons with disabilities. Whereas only this condition would make possible developing further normative-legal acts accordingly to the peculiarities and life conditions of disabled categories of people and to the actual possibilities of socio-economic conditions of our state.

Keywords: disability, equal rights, social work, rehabilitation, families with children with disabilities, social services.

УДК 364.044.42

О. Тохтамиш, канд. психол. наук, доц.
Київський національний університет імені Тараса Шевченка, Київ

СТРАТЕГІЯ ФОКУСУВАННЯ НА ВИРІШЕННІ В КОНСУЛЬТАТИВНІЙ СОЦІАЛЬНІЙ РОБОТІ

У статті розглядаються основні принципи сфокусованого на вирішенні підходу у порівнянні з іншими напрямками консультування в соціальній роботі. Проведено аналіз ефективності консультування, сфокусованого на вирішенні, ролі позиції клієнта, тактичні та стратегічні елементи консультативного супроводу в рамках цієї моделі допомоги. Проаналізовано стратегію фокусування на вирішенні, досвід, можливості та перспективи її застосування в консультативній соціальній роботі.

Ключові слова: стратегії консультування, фокусування на вирішенні, вибір клієнта, мова змін.

Вступ. Професійна діяльність соціального робітника орієнтована на створення сприятливих умов соціалізації, задоволення її соціокультурних потреб, допомогу особистості у вирішенні життєвих проблем та відновлення соціально схвалених способів життєдіяльності, сприяння гармонійному розвитку особистості. Одним із провідних видів професійної діяльності соціального робітника є консультування.

Консультативні навички в соціальній роботі є базовими та належать до найважливіших елементів комунікативної компетентності. Вони є невід'ємною складовою успішної професійної допомоги в діяльності фахівця з соціальної роботи. Соціальний робітник відповідної підготовки є кваліфікованим консультантом з розвинутими комунікативними навичками, який вміло використовує знання з державного законодавства для допомоги у вирішенні кризових ситуацій, разом із клієнтами створює програми та механізми виходу зі складних становищ. В підготовці такого фахівця важливо використовувати досвід сучасних напрямків консультативної роботи з клієнтами. Одним із таких напрямків є сфокусована на вирішенні консультативна допомога.

Метою статті є аналіз сутнісних аспектів ефективного застосування стратегії фокусування на вирішенні в консультативній соціальній роботі.

Виклад основного матеріалу. Згідно з дослідженням [11, р. 374], фокусування на вирішенні є одним з

напрямків безпосередньої соціальної роботи з клієнтами, ефективність якого є доведеною, разом із трьома іншими: системою центрування на задачі, кризовою інтервенцією та когнітивним реструктуруванням. На відміну від цих трьох напрямків, які є проблемно-орієнтованими, напрямком фокусування на вирішенні є орієнтованим на розв'язання ситуації, що склалася.

Напрямок фокусування на вирішенні в консультуванні та психотерапевтичній допомозі (SFBT: Solution-Focused Brief Therapy) виник у 80-ті роки минулого століття та пов'язаний з професійною та науковою творчістю Стіва де Шейзера та його колеги Інсу Кім Берг [5,7,8,9,10].

З погляду цих авторів, традиційна практика в деяких випадках є занадто акцентованою на проблемах та зневажає сильними сторонами клієнта та його спроможністю [5]. Хоча клієнти звичайно починають розмову з проблемами, ключовим положенням є те, що проблемний аналіз не може з необхідністю передбачити здатність клієнта вирішити проблему [4]. Тому цими авторами пропонується стратегія залучення клієнтів у розробку вирішення, а не оцінювання й розкриття того, як розвивалися або зберігалися проблеми [12,13]. Цей напрямок є орієнтованим на майбутнє, а не на минуле, при цьому стверджується, що клієнти повинні мати право самі визначати бажані результати. Крім того, вважається, що зміни відбуваються у відносно короткий період

© Тохтамиш О., 2017